دخالت‌های ثروتمندترین فرد جهان در کشورهای اروپایی می‌تواند تغییراتی در سیاست‌های دو طرف ایجاد کند

ماسک از رخ اروپا می‌افتد؟

میراحمدرضا مشرف
پژوهشگر مسائل بین‌الملل

در شرایطی که عمده توجهات بین‌المللی به‌سوی حضور دوباره ترامپ در کاخ سفید و پیامدهای احتمالی این بازگشت نه‌چندان خوشایند معطوف شده است؛ به نظر می‌رسد رئیس‌جمهور آینده ایالات متحده جهان را با معضلی به‌مراتب مهم‌تر و شاید بزرگ‌تر از حضور خودش در کاخ سفید مواجه کرده است. ایلان ماسک، ابرسرمایه‌دار آمریکایی و ثروتمندترین مرد جهان با همراهی دقیقه دوی خود با ترامپ، نقش جشمگیری در موفقیت وی ایفا کرد. وی با کمک مالی هنگفت و درکنار آن تبلیغات وسیعی که در شبکه‌های اجتماعی و به‌ویژه شبکه ایکس (توییتر سابق) متعلق به خودش به راه انداخت، نامزد جمهوری‌خواه ایالات متحده را به‌شدت وام‌دار خودش ساخت. بر همین اساس انتظار می‌رفت ترامپ پاداشی درخور و شایسته‌ای را برای او در نظر بگیرد.

اعطای سمت جدید و مجهول الوظیفه مشاور (وزیر) «بهره‌وری دولت»، آن هم در قالب ریاست اشتراکی با شخصی دیگر، پاداشی نیست که با موفقیت و جاه‌طلبی‌های این میلیاردر آمریکایی همخوانی داشته باشد؛ مگر آنکه از آن به‌عنوان پوششی برای حضورش در دولت، همراهی همیشگی‌اش با ترامپ و درنهایت مجوزی برای مداخلات بی‌قیدوبندش در صحنه سیاسی آمریکا استفاده شود.

بااین‌حال تحولات و رخدادهای پیرامون ماسک می‌تواند حکایت مهم‌تری را هم بازنمایی کند! این مهم که ابر سرمایه‌دار آمریکایی و مالک شرکت‌های عظیم تسلا و اسپیس ایکس و در کنار آن‌ها شبکه اجتماعی جهانی ایکس (توییتر سابق)، صرفاً یک اعمال قدرت و نفوذ ساده در آمریکا نبوده، بلکه شاید نماد تحولاتی بسیار بزرگ‌تر و عمیق‌تر در داخل ایالات متحده و فراتر از آن، در عرصه جهانی باشد. این دقیقاً همان چیزی است که اکنون دنیا را در نگرانی- و شاید بهت- فروبرده است؛ ترکیبی از سیاست‌مداری بی‌قید و بند و غیرقابل‌پیش‌بینی و همراهی آن با ابر سرمایه‌داری جاه‌طلب و با قابلیت‌هایی نامحدود و فراتر از بسیاری از سیاست‌مداران و دولت‌ها.

بازیگر جدید عرصه سیاست بین‌المللی

ایلان ماسک تا پیش از ورود مستقیم به عرصه سیاسی می‌توانست از ظرفیت‌های فوق‌العاده خود برای تأثیرگذاری بر تحولات بین‌المللی بهره گیرد. سرمایه بسیار هنگفت، مالکیت شرکت بزرگ تسلا و آن مهم‌تر شرکت هوافضای اسپیس ایکس، چنین ظرفیتی را در اختیار وی قرار می‌داد. کمااینکه شاهد همکاری بزرگ‌ترین سازمان هوافضای جهان یعنی «ناسا» با شرکت‌های متعلق به وی از یک‌سو و نیاز بسیاری از کشورها برای بهره‌گیری از سیستم ماهواره‌ای استارلینک از سوی دیگر بوده‌ایم. اما جریان اصلی و دروافع روند علنی مداخلات ایلان ماسک در عرصه سیاسی از زمانی آغاز شد که او با سرمایه‌ای بالغ بر ۴۰ میلیارد دلار، مالکیت شبکه اجتماعی جهانی و بسیار پرطرف‌دار توییتر را به‌دست آورد.

مالکیت توییتر که ایلان ماسک نام آن را به ایکس تغییر داد، وی را یکباره به مرکز سیاست بین‌المللی پرتاب کرد و درعین‌حال او را بیش از گذشته نسبت به ظرفیت‌هایش برای تأثیرگذاری در تحولات بین‌المللی هوشیار کرد. بر همین اساس روند اظهارنظرهای ماسک در امور مختلف موردتوجه قرار گرفت، به‌طوری‌که در مدتی کوتاه دنبال‌کننده‌گانش در شبکه اجتماعی ایکس را به رقمی بالغ بر ۱۰۰ میلیون نفر رساند. توییت‌های ماسک نشان می‌دهد به همه مسائل و در همه سطوح توجه نشان می‌دهد؛ از آب‌وهوا و کنترل جمعیت گرفته تا جنگ‌ها و منازعات بین‌المللی همچون اوکراین.

بااین‌حال از زمان پیروزی ترامپ در انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا و باز شدن پای ایلان ماسک به کاخ سفید، دگرگونی‌های اساسی و مهمی در روند توییت‌ها و اظهارنظرهای سیاسی وی به سر وجود آمده است، چنان‌که شاهد مداخلات صریح وی برای او در مسائل سیاسی داخل آمریکا و از آن مهم‌تر مسائل مرتبط با تحولات داخلی دیگر کشورها بوده‌ایم.

در این راستا به چند مورد از مداخلات مهم سیاسی ماسک می‌پردازیم.

۱) نقش‌آفرینی ماسک در تحولات سیاسی داخلی آمریکا

در شرایطی که از پیروزی ترامپ در انتخابات ریاست‌جمهوری زمان زیادی نمی‌گذرد و او و تیم همراهش حتی هنوز وارد کاخ سفید نشده‌اند، ایلان ماسک نقش‌آفرینی‌های مهم و بسیار سرنوشت‌سازی در صحنه سیاسی آمریکا انجام داده است. مواضع و اظهارنظرهای او در مورد اعطای کمک‌های مالی و نظامی به اوکراین را شاید بتوان در صدر این موارد جای داد. میلیاردر آمریکایی حتی پیش از پیروزی ترامپ نیز منتقد سرسخت روند کمک‌های ایالات متحده به این کشور و تداوم جنگ بود. پس از پیروزی ترامپ، حضور او در مکالمه تلفنی مستقیم رئیس‌جمهور آینده آمریکا و رئیس‌جمهوری اوکراین خبرساز شد. علاوه بر این ماسک در یکی از اظهارنظرهایش در شبکه ایکس و در واکنش به تصویب بودجه کمکی به اوکراین، زلنسکی را بزرگ‌ترین سارق حرفه‌ای و غارتگر ایالات متحده خطاب کرد.

مسئله تصویب بودجه سال ۲۰۲۵ و مداخله ایلان ماسک در این امر هم جنجال سیاسی بزرگی در آمریکا به پا کرد. در این جا ماسک با پیشنهادی در بودجه که از حمایت هر دو حزب نیز برخوردار بود، مخالفت نشان داد و با انتشار بیش از ۱۰۰ توییت، لایحه بودجه را «جنایتکارانه» توصیف کرد. درنهایت اگرچه نمایندگان بر سر تصویب بودجه به توافق رسیدند، اما بسیاری ماسک را به‌دلیل آنکه به‌دنبال به تعطیلی کشاندن دولت بود، مقصر شناختند. برخی نمایندگان دموکرات حمایت او از حذف ماده‌ای در لایحه اصلی بودجه را با منافع شخصی و قابلیت لایحه در اعمال محدودیت بر فعالیت‌های تجاری وی با چین، مرتبط دانستند؛ «بسیار نگران‌کننده است که رهبری جمهوری‌خواه مجلس، به اصرار یک میلیاردر غیرمنتخب، یک توافق مالی دوحزبی و دومجلسی را که شامل این ماده حیاتی برای محافظت از مشاغل و توانایی‌های حیاتی ایالات متحده بود، لغو کند.»

جنجال بر سر ویزای مهاجرتی «اچ وان بی» موضوع دیگری بود که حتی خشم شدید حامیان ترامپ را به همراه داشت. درحالی‌که حامیان ترامپ تأکید داشتند تداوم اعطای این ویزا به مهاجران با رویکردهای ضدمهاجرتی اعلام‌شده از جانب ترامپ هماهنگی ندارد، دفاع ایلان ماسک از تداوم اعطای ویزا به نخبگان مهاجر و حمایت ترامپ از وی، مناقشات زیادی را به وجود آورد. در همین چهارچوب لورا لومر از رهبران راست افراطی و حامیان سرسخت ترامپ، این رویکرد و به‌ویژه انتخاب سریرام کریشنان، هندی‌تبار به‌عنوان مشاور کاخ سفید در امور هوش مصنوعی را در تضاد با سیاست اول آمریکای ترامپ دانست. با ادامه تنش‌ها، لومر، ایلان ماسک را به اعمال سانسور در شبکه ایکس و حذف وی از یک برنامه پولی ویژه متهم کرد: «رئیس‌جمهور ماسک دارد روی واقعی خودش را نشان می‌دهد... آزادی بیان یک توهم است.» این موارد تنها بخشی از جنجال‌هایی است که ایلان ماسک در همین ایام توئیت‌زمینه‌ساز آن بوده است. اگر به این موارد نگرانی‌ها در درباره گزارش‌ها پیرامون تماس مداوم ماسک و پوتین، امکان اعمال‌نفوذ برای نادیده‌گرفتن یا تغییر قوانین و مقررات به نفع شرکت‌های تجاری خودش و تأثیرگذاری او بر ترامپ در انتخاب اعضای کابینه را بیفزاییم، آن وقت اهمیت روند مداخلات ایلان ماسک بر تحولات ایالات متحده را بیش از پیش درک خواهیم کرد.

۲) مداخله در تحولات داخلی انگلیس

هر اندازه که مداخلات ایلان ماسک در امور داخلی ایالات متحده قابل توجیه به نظر برسد، نمی‌توان برای مداخلات این میلیاردر آمریکایی در امور داخلی دیگر کشورها توجیه قابل قبولی پیدا کرد. در همین راستا بسیاری از اینکه انگلیس و دولت کارگری نخست‌وزیر، استارمر در سیبل نظرات و انتقادهای ایلان ماسک قرار گرفته، شگفت‌زده و نگران شده‌اند. وی در ماه‌های اخیر چندین مداخله آشکار و تأثیرگذار در مسائل داخلی انگلیس داشته است. ماسک در اوایل ماه نوامبر به اعتراضات گسترده‌ای در بریتانیایی واکنش نشان داد و دولت لندن را بابت افزایش مالیات به‌رفتار کاملاً استالینی متهم کرد. از سوی دیگر در جریان واقعه تروریستی که به قتل سه دختر انجامید، ماسک با انتشار توییتی انگلیس را کشوری در آستانه جنگ داخلی توصیف کرد. در جریان رسوایی بزرگ اخیر «آزار و تجاوز به دخترانِ» در مراکز پرورشی انگلیس نیز ایلان ماسک اقدام به انتشار توییت‌های بسیار زننده و توهین‌آمیزی کرد که اغلب آن‌ها دولت استارمر را هدف داده بودند. وی پس از کش‌وقوس و آشوب‌های داخلی که بر سر این قضیه در انگلیس به وجود آمد، در توییتی از پادشاه چارلز خواست وارد عمل شود و پارلمان را منحل اعلام کند. درعین‌حال وی به مقایسه وقایع پیش‌آمده با حکم بازداشت ۱۸ ماهه برای یک راست‌گرای افراطی به جرم توهین به دادگاه پرداخت و آن را روندی از یک بی‌عدالتی محض خواند.

اما حمایت ابر سرمایه‌دار آمریکایی از حزب راست‌گرای «اصلاحات بی‌سابقه» را باید سرآمد تمامی این اقدامات تلقی کرد. این حزب به رهبری نایجل فاراژ، حزبی متشکب از محافظه‌کاران است که در جریان انتخابات اخیر نقشی تأثیرگذار در شکست آن‌ها ایفا کرد. این حزب اگرچه درمجموع تنها صاحب پنج کرسی مجلس نمایندگان شد، اما در بسیاری از حوزه‌ها رأی اکثریت محافظه‌کاران را شکست. رهبر حزب نیز پس از هفت دور ناکامی در انتخابات سراسری، سرانجام در این دوره به مجلس راه پیدا کرد. در این شرایط انتشار عکس‌هایی از ملاقات فاراژ و نیک کندی، خزانه‌دار حزب با ایلان ماسک در اقامتگاه ترامپ صحنه سیاسی انگلیس را به هیجان آورد؛ هیجانی که با اعلام خبر کمک ۱۰۰ میلیون دلاری مالک ایکس به حزب اصلاحات به نقطه اوج خود رسید. بعد از انتشار اخبار این ملاقات و کمک مالی در داخل انگلیس، فاراژ رهبر حزب اصلاحات آن را اقدامی قانونی دانست و تأکید کرد به مهمات نیاز دارد و نمی‌تواند کمپین‌های گسترده انتخاباتی در سراسر کشور را بدون پول اجرا کند.

بااین‌حال چند روز بعد و به شکلی غیرمنتظره، ورق برگشت و ماسک با روی‌گردانی از فاراژ، در توییتی نوشت حزب اصلاحات انگلیس نیاز به رهبر جدیدی دارد و فاراژ فاقد صلاحیت لازم است. او در مورد این چرخش موضع یا دلیل عدم صلاحیت کسی که پیش از آن او را دوستی فوق‌العاده خوانده بود، هیچ توضیحی ارائه نداد.

۳) مداخله سیاسی در آلمان

مداخله ماسک در عرصه سیاسی اروپا به شریک راهبردی و دارنده روابط ویژه با ایالات متحده (انگلیس) محدود نشده و بزرگ‌ترین اقتصاد اروپا یعنی آلمان هم از مداخلات ایلان ماسک مصون نمانده است. توییت او پس از حادثه تروریستی اخیر در این کشور و احمق و بی‌کفایت خواندن اولاف شولتز خشم بسیاری را در آلمان برانگیخت. درعین‌حال حمایت تمام‌قد ماسک از حزب راست‌گرای افراطی آلترناتیو برای آلمان، آن هم در آستانه انتخابات سراسری در آلمان، توجهات زیادی را به‌سوی خود جلب کرد. («واجعه شد به گزارش تفصیلی «بنزین ماسک روی آتش اختلافات در آلمان» / فرهیختگان ۱۴۰۳/۱۰/۱۲)

۴) نگرانی ایتالیایی‌ها از نفوذ ایلان ماسک

ایلان ماسک، ایتالیایی‌ها را نیز از مداخلات خود بی‌نصیب نگذاشته است. در یکی از مهم‌ترین موارد، اعتراض توییتری ایلان ماسک به‌حکم قضات ایتالیایی دربارهٔ ماهیگران خبرساز شده و واکنش زیادی را در پی داشت. ماجرا از آنجا آغاز شد که گروهی از قضات مهم رم ایتالیا براساس پیمان مهاجرتی دو کشور ایتالیا و آلبانی، با صدور حکمی خواستار استرداد هفت مهاجر دیگیرشده در آلبانی شدند. درحالی‌که در بودجه که از حمایت هر دو حزب نیز برخوردار بود، مخالفت نشان داد و با انتشار بیش از ۱۰۰ توییت، لایحه بودجه را «جنایتکارانه» توصیف کرد. درنهایت اگرچه نمایندگان بر سر تصویب بودجه به توافق رسیدند، اما بسیاری ماسک را به‌دلیل آنکه به‌دنبال به تعطیلی کشاندن دولت بود، مقصر شناختند. برخی نمایندگان دموکرات حمایت او از حذف ماده‌ای در لایحه اصلی بودجه را با منافع شخصی و قابلیت لایحه در اعمال محدودیت بر فعالیت‌های تجاری وی با چین، مرتبط دانستند؛ «بسیار نگران‌کننده است که رهبری جمهوری‌خواه مجلس، به اصرار یک میلیاردر غیرمنتخب، یک توافق مالی دوحزبی و دومجلسی را که شامل این ماده حیاتی برای محافظت از مشاغل و توانایی‌های حیاتی ایالات متحده بود، لغو کند.»

جنجال بر سر ویزای مهاجرتی «اچ وان بی» موضوع دیگری بود که حتی خشم شدید حامیان ترامپ را به همراه داشت. درحالی‌که حامیان ترامپ تأکید داشتند تداوم اعطای این ویزا به مهاجران با رویکردهای ضدمهاجرتی اعلام‌شده از جانب ترامپ هماهنگی ندارد، دفاع ایلان ماسک از تداوم اعطای ویزا به نخبگان مهاجر و حمایت ترامپ از وی، مناقشات زیادی را به وجود آورد. در همین چهارچوب لورا لومر از رهبران راست افراطی و حامیان سرسخت ترامپ، این رویکرد و به‌ویژه انتخاب سریرام کریشنان، هندی‌تبار به‌عنوان مشاور کاخ سفید در امور هوش مصنوعی را در تضاد با سیاست اول آمریکای ترامپ دانست. با ادامه تنش‌ها، لومر، ایلان ماسک را به اعمال سانسور در شبکه ایکس و حذف وی از یک برنامه پولی ویژه متهم کرد: «رئیس‌جمهور ماسک دارد روی واقعی خودش را نشان می‌دهد... آزادی بیان یک توهم است.» این موارد تنها بخشی از جنجال‌هایی است که ایلان ماسک در همین ایام توئیت‌زمینه‌ساز آن بوده است. اگر به این موارد نگرانی‌ها درباره گزارش‌ها پیرامون تماس مداوم ماسک و پوتین، امکان اعمال‌نفوذ برای نادیده‌گرفتن یا تغییر قوانین و مقررات به نفع شرکت‌های تجاری خودش و تأثیرگذاری او بر ترامپ در انتخاب اعضای کابینه را بیفزاییم، آن وقت اهمیت روند مداخلات ایلان ماسک بر تحولات ایالات متحده را بیش از پیش درک خواهیم کرد.

۲) مداخله در تحولات داخلی انگلیس

هر اندازه که مداخلات ایلان ماسک در امور داخلی ایالات متحده قابل توجیه به نظر برسد، نمی‌توان برای مداخلات این میلیاردر آمریکایی در امور داخلی دیگر کشورها توجیه قابل قبولی پیدا کرد. در همین راستا بسیاری از اینکه انگلیس و دولت کارگری نخست‌وزیر، استارمر در سیبل نظرات و انتقادهای ایلان ماسک قرار گرفته، شگفت‌زده و نگران شده‌اند. وی در ماه‌های اخیر چندین مداخله آشکار و تأثیرگذار در مسائل داخلی انگلیس داشته است. ماسک در اوایل ماه نوامبر به اعتراضات گسترده‌ای در بریتانیایی واکنش نشان داد و دولت لندن را بابت افزایش مالیات به‌رفتار کاملاً استالینی متهم کرد. از سوی دیگر در جریان واقعه تروریستی که به قتل سه دختر انجامید، ماسک با انتشار توییتی انگلیس را کشوری در آستانه جنگ داخلی توصیف کرد. در جریان رسوایی بزرگ اخیر «آزار و تجاوز به دخترانِ» در مراکز پرورشی انگلیس نیز ایلان ماسک اقدام به انتشار توییت‌های بسیار زننده و توهین‌آمیزی کرد که اغلب آن‌ها دولت استارمر را هدف داده بودند. وی پس از کش‌وقوس و آشوب‌های داخلی که بر سر این قضیه در انگلیس به وجود آمد، در توییتی از پادشاه چارلز خواست وارد عمل شود و پارلمان را منحل اعلام کند. درعین‌حال وی به مقایسه وقایع پیش‌آمده با حکم بازداشت ۱۸ ماهه برای یک راست‌گرای افراطی به جرم توهین به دادگاه پرداخت و آن را روندی از یک بی‌عدالتی محض خواند.

اما حمایت ابر سرمایه‌دار آمریکایی از حزب راست‌گرای «اصلاحات بی‌سابقه» را باید سرآمد تمامی این اقدامات تلقی کرد. این حزب به رهبری نایجل فاراژ، حزبی متشکب از محافظه‌کاران است که در جریان انتخابات اخیر نقشی تأثیرگذار در شکست آن‌ها ایفا کرد. این حزب اگرچه درمجموع تنها صاحب پنج کرسی مجلس نمایندگان شد، اما در بسیاری از حوزه‌ها رأی اکثریت محافظه‌کاران را شکست. رهبر حزب نیز پس از هفت دور ناکامی در انتخابات سراسری، سرانجام در این دوره به مجلس راه پیدا کرد. در این شرایط انتشار عکس‌هایی از ملاقات فاراژ و نیک کندی، خزانه‌دار حزب با ایلان ماسک در اقامتگاه ترامپ صحنه سیاسی انگلیس را به هیجان آورد؛ هیجانی که با اعلام خبر کمک ۱۰۰ میلیون دلاری مالک ایکس به حزب اصلاحات به نقطه اوج خود رسید. بعد از انتشار اخبار این ملاقات و کمک مالی در داخل انگلیس، فاراژ رهبر حزب اصلاحات آن را اقدامی قانونی دانست و تأکید کرد به مهمات نیاز دارد و نمی‌تواند کمپین‌های گسترده انتخاباتی در سراسر کشور را بدون پول اجرا کند.

بااین‌حال چند روز بعد و به شکلی غیرمنتظره، ورق برگشت و ماسک با روی‌گردانی از فاراژ، در توییتی نوشت حزب اصلاحات انگلیس نیاز

پیام رئیس‌جمهور جدید آمریکا به عراق را چطور تحلیل کنیم؟

ترامپ پروپراگماتیست

ادامه از صفحه ۱

۳. بیش‌فعالی در دوره انتقال «پروپراگماتیست» در دوره استقرار

ناقوس مرگ دولت مدرن؟

باید پذیرفت که دوره دوم ریاست‌جمهوری ترامپ می‌تواند نقاط‌های زیادی با دوره اول او داشته باشد. این را می‌توان از ترکیب متفاوت کابینه جدید او نیز درک کرد. به تعبیر روزنامه انگلیسی گاردین، دولت جدید ترامپ را باید دولت میلیاردرها نامگذاری کرد. ایلان ماسک مرد مدار این میلیاردرهاست و به دنبال او اشخاصی چون ترامپ، ویوک راماسوامی، لینذا مک‌ماهون، همسر میلیاردر معروف ویندس مک ماهون، داگ برگوم، هوارد لوتنیک، کانتور فیتزر جرالد و اسکات بسنت قرار می‌گیرند. بدین ترتیب کابینه کنونی ترامپ را می‌توان نماد کامل و حقیقی نظام سرمایه‌داری و سلطه سرمایه‌داران کلان در جهان نامید. تناقض کار. اکنون شکی نیست که زمام امور را هم به دست کسانی افتاده است که بر پنی سندرز چپ‌گرا آن را الیگارشی فاسد می‌خوانند. آیا ممکن است این الیگارشی فاسد در آستانه انتخابات سراسری در آلمان، توجهات زیادی را به‌سوی خود جلب کرد. («واجعه شد به گزارش تفصیلی «بنزین ماسک روی آتش اختلافات در آلمان» / فرهیختگان ۱۴۰۳/۱۰/۱۲)

۴) نگرانی ایتالیایی‌ها از نفوذ ایلان ماسک

ایلان ماسک، ایتالیایی‌ها را نیز از مداخلات خود بی‌نصیب نگذاشته است. در یکی از مهم‌ترین موارد، اعتراض توییتری ایلان ماسک به‌حکم قضات ایتالیایی دربارهٔ ماهیگران خبرساز شده و واکنش زیادی را در پی داشت. ماجرا از آنجا آغاز شد که گروهی از قضات مهم رم ایتالیا براساس پیمان مهاجرتی دو کشور ایتالیا و آلبانی، با صدور حکمی خواستار استرداد هفت مهاجر دیگیرشده در آلبانی شدند. درحالی‌که ماهواره استارلینک از تعدادی شبه‌نظامی مسلح در هند، دولت مودی را از این شرکت درخواست توضیح کرد و ایلان ماسک با انتشار توییتی تأکید کرد این ماهواره‌ها هنگام عبور از فضای هند خاموشند. در این شرایط حضور ماسک در کاخ سفید و همراهی نزدیک وی با ترامپ، هندی‌ها را نسبت به تبعات این تاکامی‌های تجاری بر روابط دهلی‌نو با واشنگتن نگران کرده؛ به‌ویژه آنکه ترامپ برای مناسبات و روابط شخصی اهمیت خاصی قائل است و این موضوع در تصمیم‌گیری‌های او نقش مهمی ایفا می‌کند.

واکنش‌ها به مداخلات ایلان ماسک در عرصه سیاست

نقش‌آفرینی‌های جدید ایلان ماسک در عرصه سیاسی آمریکا توجهات و واکنش‌های بسیاری را به همراه داشته است. دخالت آشکار میلیاردر آمریکایی در روند بودجه کشور بیش از همه مورد توجه قرار گرفت و موجب شد تا از سوی محافل سیاسی لیبرال آمریکا حملات سنگین و بی‌سابقه‌ای علیه وی انجام گیرد. چند نمایندهٔ برجسته دموکرات ایلان ماسک را متهم کردند که در راستای منافع تجاری شرکت‌های خود با چین، در بودجه دخالت کرده است. «رزا دلاورو» در این مورد نامه‌ای سرگشاده به رهبران کنگره نوشت و «تونی گنزالس» دیگر نماینده دموکرات گفت احساس می‌کند ایلان ماسک نخست‌وزیر آمریکاست. سناتور کهنه‌کار «برنی سندرز» نیز در رابطه با سلطه یک الیگارشی فاسد بر دستگاه حکومت، افزایش حجم ثروت کمپانی‌های بزرگ و گسترش شکاف طبقاتی و نابرابری در درون آمریکا هشدارهای شدیداللحنی بیان کرد. اما جنجال‌ها تنها به دموکرات‌ها محدود نماند. مداخله ماسک در روند بودجه در میان حزب جمهوری‌خواهان هم بلوایی به پا کرد، چنان‌که ریچ مک کورمیک گفت: «ا[ماسک] نفوذ دارد. او بر ما فشار وارد خواهد کرد تا هرکاری که فکر می‌کند برای او درست است، انجام دهیم.»

کنار هم قرار گرفتن مداخلات ماسک در بودجه با مسائل دیگری همچون حمایت ترامپ از مواضع ماسک در رابطه با ویزای مهاجرتی «اچ وان بی»، سکوت محافل دولتی نسبت به انتشار اخباری در مورد تماس مستمر وی با پوتین و واکنش‌های تمسخرآمیز مالک تسلا و اسپیس ایکس به فراخوان نهادهای نظارتی، در نهایت زمزمه‌ها و پچ‌پچ‌ها را در مورد میزان نفوذ و قدرت ایلان ماسک در دولت آینده بالا برد. برخی مطبوعات و حتی حامیان سرسخت و برجسته ترامپ، ایلان ماسک را رئیس‌جمهور واقعی کشور خوانده و رئیس‌جمهور منتخب را آلت دست او توصیف کردند. این زمزمه‌ها تا جایی پیش رفت که به گوش خود ترامپ هم رسید و او را به واکنش واداشت؛ «نه، او رئیس‌جمهوری را بر عهده نمی‌گیرد. آن‌ها در تلاش برای وارد کردن یک ضربه جدیدند... نه او قرار نیست رئیس‌جمهور شود. من می‌توانم به شما بگویم. من در امانم، می‌دانید چرا؟ او در این کشور به دنیا نیامده است.» اما اگر به گفته ترامپ ایلان ماسک شرایط ریاست‌جمهوری را ندارد، حداقل شرایط ریاست بر مجلس را دارد. این پیشنهادی عجیبی بود که از سوی «ترند پا» سناتور جمهوری‌خواه کنگره نیز مورد حمایت قرار گرفت.

اما توییت‌ها و مداخلات ایلان ماسک در انگلیس آشوب‌ها و جنجال‌های به مراتب بزرگ‌تری بر پا کرد. روزنامه «تاگس شاو» به خوبی میزان الزگذاری اقدامات ایلان ماسک بر انگلیس را روشن می‌کند: «آرامشی که بسیاری از بریتانیایی‌ها پس از پیروزی درخشان «استارمر» در انتخابات تابستان گذشته احساس کردند، کمتر از ۶ هفته به طول انجامید. پس از حمله تروریستی به سه دختر، شورش و ناآرامی در سراسر انگلیس در ماه اوت آغاز شد که توسط تاثیرگذاران راست افراطی در رسانه‌های اجتماعی کنترل و تقویت شد. تئوری‌های توطئه جناح راست، به ویژه در پافشرم ایکس متوقف نشدند.»

اما معضلات تشدید می‌شد چراکه مداخلات ایلان ماسک و شبکه اجتماعی ایکس سلسله‌وار و در قضایای دیگری همچون تجاوز به دختران یا با کمک مالی به حزب راست‌گرای «اصلاحات انگلیس» تداوم یافت. نتایج این مداخلات هم بسیار زودرس از آنچه پیش‌بینی می‌شد آشکار شد؛ افت شدید و یکباره ۱۷/۶ درصدی محبوبیت استارمر و حزب کارگر که بزرگ‌ترین رقم کاهش محبوبیت یک حزب در یک نیم‌سال نیز ثبت شده است. در این راستا به نظر نمی‌رسد استقرار شرکت‌های فراملی و بین‌المللی ماسک در کشورهای دیگر با روحیه ملی‌گرایانه و بیگانه‌ستیز راست‌گرایان همخوانی چندانی داشته باشد. در شرایطی که راست‌گرایان و ملی‌گرایان به دنبال بهادادن و ارزش قائل شدن برای سرمایه‌ها و نیروی کار ملی‌اند، شرکت‌های ایلان ماسک با توانایی‌ها و سرمایه خارجی و فوق‌العاده خود می‌توانند در تقابل با این روند قرار گیرند. همین ملاحظه موجب شد تا فردریش مرتز، رهبر حزب دموکرات مسیحی آلمان از پیوند ایلان ماسک و حزب راست‌گرای آلترناتیو برای آلمان (آی‌اف‌دی) با شگفتی یاد کند: «اگر این‌گونه قدرت داشت، ساختن کارخانه تسلا در برانده‌نبورگ هرگز امکان‌پذیر نمی‌شد، زیرا شدیدترین مخالفت‌ها علیه این پروژه از سوی همین حزب انجام گرفت.»

در نهایت همه این ملاحظات حکایت از آن دارد که در حال حاضر پیوندی عجیب و شاید غیرقابل توجیه میان سرمایه‌داری جهانی به رهبری ایلان ماسک و راست‌گرایان مهاجرستیز و ملی‌گرا شکل گرفته است. با این وجود به نظر می‌رسد این پیوند غیرقابل توجیه، چندان هم غیرقابل پیش‌بینی نبوده است؛ چراکه «مانولی کاستلز» دو دهه قبل و در اثر ماندگار و بسیار کرانه‌های خود (خیزش جامعه شبکه) شکل‌گیری چنین پیوندی را پیش‌بینی کرده بود.

ناقوس مرگ دولت مدرن؟

باید پذیرفت که دوره دوم ریاست‌جمهوری ترامپ می‌تواند نقاط‌های زیادی با دوره اول او داشته باشد. این را می‌توان از ترکیب متفاوت کابینه جدید او نیز درک کرد. به تعبیر روزنامه انگلیسی گاردین، دولت جدید ترامپ را باید دولت میلیاردرها نامگذاری کرد. ایلان ماسک سردمدار این میلیاردرهاست و به دنبال او اشخاصی چون ترامپ، ویوک راماسوامی، لینذا مک‌ماهون، همسر میلیاردر معروف ویندس مک ماهون، داگ برگوم، هوارد لوتنیک، کانتور فیتزر جرالد و اسکات بسنت قرار می‌گیرند. بدین ترتیب کابینه کنونی ترامپ را می‌توان نماد کامل و حقیقی نظام سرمایه‌داری و سلطه سرمایه‌داران کلان در جهان نامید. تناقض شکی نیست که زمام امور را هم به دست کسانی افتاده است که برپنی سندرز چپ‌گرا آن را الیگارشی فاسد می‌خوانند. آیا ممکن است این الیگارشی فاسد در آستانه انتخابات سراسری در آلمان، توجهات زیادی را به‌سوی خود جلب کرد. («واجعه شد به گزارش تفصیلی «بنزین ماسک روی آتش اختلافات در آلمان» / فرهیختگان ۱۴۰۳/۱۰/۱۲)

۴) نگرانی ایتالیایی‌ها از نفوذ ایلان ماسک

ایلان ماسک، ایتالیایی‌ها را نیز از مداخلات خود بی‌نصیب نگذاشته است. در یکی از مهم‌ترین موارد، اعتراض توییتری ایلان ماسک به‌حکم قضات ایتالیایی دربارهٔ ماهیگران خبرساز شده و واکنش زیادی را در پی داشت. ماجرا از آنجا آغاز شد که گروهی از قضات مهم رم ایتالیا براساس پیمان مهاجرتی دو کشور ایتالیا و آلبانی، با صدور حکمی خواستار استرداد هفت مهاجر دیگیرشده در آلبانی شدند. درحالی‌که ماهواره استارلینک از تعدادی شبه‌نظامی مسلح در هند، دولت مودی را از این شرکت درخواست توضیح کرد و ایلان ماسک با انتشار توییتی تأکید کرد این ماهواره‌ها هنگام عبور از فضای هند خاموشند. در این شرایط حضور ماسک در کاخ سفید و همراهی نزدیک وی با ترامپ، هندی‌ها را نسبت به تبعات این تاکامی‌های تجاری بر روابط دهلی‌نو با واشنگتن نگران کرده؛ به‌ویژه آنکه ترامپ برای مناسبات و روابط شخصی اهمیت خاصی قائل است و این موضوع در تصمیم‌گیری‌های او نقش مهمی ایفا می‌کند.

واکنش‌ها به مداخلات ایلان ماسک در عرصه سیاست

نقش‌آفرینی‌های جدید ایلان ماسک در عرصه سیاسی آمریکا توجهات و واکنش‌های بسیاری را به همراه داشته است. دخالت آشکار میلیاردر آمریکایی در روند بودجه کشور بیش از همه مورد توجه قرار گرفت و موجب شد تا از سوی محافل سیاسی لیبرال آمریکا حملات سنگین و بی‌سابقه‌ای علیه وی انجام گیرد. چند نمایندهٔ برجسته دموکرات ایلان ماسک را متهم کردند که در راستای منافع تجاری شرکت‌های خود با چین، در بودجه دخالت کرده است. «رزا دلاورو» در این مورد نامه‌ای سرگشاده به رهبران کنگره نوشت و «تونی گنزالس» دیگر نماینده دموکرات گفت احساس می‌کند ایلان ماسک نخست‌وزیر آمریکاست. سناتور کهنه‌کار «برنی سندرز» نیز در رابطه با سلطه یک الیگارشی فاسد بر دستگاه حکومت، افزایش حجم ثروت کمپانی‌های بزرگ و گسترش شکاف طبقاتی و نابرابری در درون آمریکا هشدارهای شدیداللحنی بیان کرد. اما جنجال‌ها تنها به دموکرات‌ها محدود نماند. مداخله ماسک در روند بودجه در میان حزب جمهوری‌خواهان هم بلوایی به پا کرد، چنان‌که ریچ مک کورمیک گفت: «ا[ماسک] نفوذ دارد. او بر ما فشار وارد خواهد کرد تا هرکاری که فکر می‌کند برای او درست است، انجام دهیم.»

کنار هم قرار گرفتن مداخلات ماسک در بودجه با مسائل دیگری همچون حمایت ترامپ از مواضع ماسک در رابطه با ویزای مهاجرتی «اچ وان بی»، سکوت محافل دولتی نسبت به انتشار اخباری در مورد تماس

برجام منطقه‌ای و موشکی را مدنظر داشت، بلکه برجام هسته‌ای را یک توافق سست تلقی کرده و خواهان امتیازات بیشتر و دائمی از سوی ایران بود. گفته می‌شود اسودانی قرار است پیام ترامپ و آمریکایی‌ها را روز چهارشنبه به مقامات تهران منتقل کند. آنچه قرار است از منتقل کند، چیزی جز برجام منطقه‌ای نیست؛ قبول عقب‌نشینی کامل مقاومت از عراق پس از آنچه در سوریه رخ‌داده و در یمن در حال تشدید است. اگر ترامپ می‌خواهد با یک پیام سیاسی و مذاکره بر سر آن مقاومت در عراق منحل شود، قبول آن بدون درگیری یک برجام منطقه‌ای خواهد بود. نه دولت بایدن در مذاکرات احیای برجام صادق بود و نه ترامپ در دوره کنونی نیت راستینی دارد. علاوه بر فریب‌کار بودن، تمامیت‌خواهی آن‌ها نیز همچنان وجود دارد.

در چند ماه گذشته فیلمی از حسن روحانی، رئیس‌جمهور اسبق ایران منتشر شده بود که وی در جریان دیدار با مسئولان دولت‌های یازدهم و دوازدهم در سال ۱۴۰۲ از قول «اماتونلی مکرون» رئیس جمهور فرانسه گفت ترامپ فقط خواهان گفت‌وگو با ایران درباره سوریه و حاضر بود موضوعات موشکی و تسلیحات و منطقه را رها کند. روحانی ادعا کرده بود که ما در این حد هم حاضر نبودیم به آن‌ها اجازه دهیم.

حالا که سوریه از گفت‌وگو رفته و ترامپ نیامده به دنبال تمام عراق است، مشخص می‌شود ترامپ برخلاف آنچه روحانی از قضایا برداشت کرده، تمامیت‌خواه بوده و هیچ‌گاه به معامله تنها در خصوص سوریه رضایت نمی‌داد. اساساً قرار بود مذاکره در سوریه بر سر چه باشد؟ اساس مذاکره مورد قبول است؛ اما باید هدف از آن را نیز دریافت. مذاکره‌ای گرفتن بهانه‌های دشمن از دمشق، بده بستان، آگاهی از نیت و خواست‌های او، اهرم‌سازی علیه دیگر بازیگران و مواردی از این دست انجام می‌شود. اینکه در مذاکره همه‌چی